

SŁUŻBY SPECJALNE II RZECZYPOSPOLITEJ

1918-1939

BLASKI I CIENIE

SLUŻBY SPECJALNE II RZECZYPOSPOLITEJ 1918-1939 BLASKI I CIENIE

Emów 2013

**Katalog wystawy przygotowanej
w Centralnym Ośrodku Szkolenia
Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w Emowie
im. gen. dyw. Stefana Roweckiego „Grota”**

Konsultacja historyczna:
prof. dr hab. Henryk Cwięk

Współpraca:
Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów
Instytutu Pamięci Narodowej

Opracowanie graficzne:
FELIS FIDELIS Katarzyna Dinwebel, Jacek Kotela

Druk:
NEOGRAPH s.c.

Materiały archiwalne ze zbiorów:
Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Biblioteki
Narodowej, Centralnego Archiwum Wojskowego,
Instytutu Pamięci Narodowej, Muzeum Wojska
Polskiego, Narodowego Archiwum Cyfrowego,
Wyższej Szkoły Policji

Na okładce:
odznaka Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego
i Sztabu Generalnego oraz odznaka służbowa
funkcjonariusza Policji Państwowej

ISBN: 978-83-929271-6-7

© Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
Emów 2013

Nie ma żadnej pewności, że wciśnięci pomiędzy dwa najsilniejsze dziś na świecie imperializmy (...) nie znajdziemy się w takiej sytuacji, że imperializmy tamte podadzą sobie dłonie ponad naszymi głowami. W takiej sytuacji musimy przede wszystkim bardzo jasno widzieć i dokładnie wiedzieć: kiedy?

(1935 r., Ryszard Wraga¹)

ŚLUBY SPECJALNE II RZECZYPOSPOLITEJ 1918–1939

BLASKI I CIENIE

Służby specjalne II Rzeczypospolitej odegrały szczególną rolę w realizowaniu polityki zagranicznej i wewnętrznej w odrodzonym państwie polskim. Aktywnie uczestniczyły w walce o niepodległość, a następnie skutecznie chroniły bezpieczeństwo odrodzonego państwa.

Utworzenie wywiadu wojskowego II Rzeczypospolitej poprzedziła kilkuletnia działalność siatek konspiracyjnych polskich organizacji niepodległościowych. Zdobywało w nich doświadczenie wielu późniejszych oficerów polskiego wywiadu wojskowego. W listopadzie 1918 r. Józef Piłsudski i jego najbliżsi współpracownicy stanęli przed dylematem właściwego doboru kadr. Zasadnicza kwestia zawierała się w pytaniu, czy wymaganą lojalność wobec odrodzonej Rzeczypospolitej można pogodzić z niedawnym udziałem w różnych strukturach zaborców zwalczających polski ruch niepodległościowy. W rezultacie przyjmowano do służby z reguły niższych rangą byłych oficerów wywiadu armii państw zaborczych.

Postanowieniem Józefa Piłsudskiego z grudnia 1918 r. szefem Oddziału Informacyjnego, następnie Oddziału II Sztabu Generalnego WP został ppłk Józef Rybak, wykwalifikowany i doświadczony były kadrowy oficer wywiadu wojskowego armii austro-węgierskiej. Był on w latach

1905–1907 słuchaczem Szkoły Wojennej Sztabu Generalnego w Wiedniu; wykonywał następnie szereg poufnych misji, w tym pośredniczył w latach I wojny światowej w kontaktach między przedstawicielami armii austro-węgierskiej a Józefem Piłsudskim (m.in. za jego pośrednictwem Józef Piłsudski uzyskał w sierpniu 1914 r. zgodę na przeprowadzenie mobilizacji Polskich Drużyn Strzeleckich i „Strzelca”). Zastępcą Rybaka został – cieszący się zaufaniem Józefa Piłsudskiego – mjr Ignacy Matuszewski, dawny oficer armii rosyjskiej, równocześnie szef wywiadu Komendy Naczelnej Polskiej Organizacji Wojskowej nr 3 (obejmującej Ukrainę, Białoruś i Rosję). Istotną rolę w formowaniu struktur wywiadu odegrał również kpt. Walery Sławek, wcześniej szef pionu wywiadowczego Polskiej Organizacji Wojskowej. Wspomniani oficerowie stworzyli fundamenty centrali polskich służb specjalnych.

Podczas konfliktu z Rosją bolszewicką, w latach 1919–1921, wywiad wojskowy, mimo że tworzony w warunkach kształtującego się od podstaw państwa, odegrał znaczącą rolę, informując polskie dowództwo, m.in. o organizacji, dyslokacji, uzbrojeniu wojsk przeciwnika i jego planach. Najcenniejsze informacje uzyskano dzięki pracy radiowywiadu Biura Szyfrów Oddziału II Sztabu Generalnego WP.

¹ Publicystyczny pseudonim kpt. Jerzego Antoniego Niezbrzyckiego, w latach 1932–1939 kierownika Referatu „Wschód” Oddziału II Sztabu Głównego WP.

Bolszewicy nie zorientowali się do końca wojny, iż większość ich depech była przechwytywana i odczytywana przez Polaków. Dało to polskiemu dowództwu ogromny atut przy planowaniu kontrofensywy oraz zaważyło w znacznym stopniu na rezultacie bitwy warszawskiej. Współtwórcą sukcesu był por. Jan Kowalewski, inicjator i szef komórki zajmującej się w Sztapie Generalnym kryptoanalizą. Zaangażował on do współpracy wybitnych polskich matematyków, profesorów: Wacława Sierpińskiego, Stanisława Leśniewskiego i Stefana Mazurkiewicza.

Po zakończeniu wojny z Rosją bolszewicką wobec wprowadzania pokojowej organizacji wojska i likwidacji Naczelnego Dowództwa WP, Oddział II Sztapu Generalnego Naczelnego Dowództwa WP połączono z Oddziałem II Sztapu Ministerstwa Spraw Wojskowych i przekształcono w Oddział II Sztapu Generalnego WP.

Po 1920 r. przystąpiono do organizowania „wywiadu ofensywnego” na terytoria państw sąsiadujących z Polską, z którymi istniał konflikt strategiczny i spory graniczne. Największe zagrożenie dla państwa polskiego nadal występowało ze strony wschodniej, stąd też (najczęściej poprzez konsulaty i attachaty) umiejscowiono placówki referatu „Wschód”, m.in. w Moskwie, Charkowie, Kijowie, Leningradzie, i Tyflisie (obecnie Tbilisi). Były one wspierane przez – działający w strefie przygranicznej – tzw. wywiad płytki, organizowany przez Korpus Ochrony Pogranicza, który został utworzony w 1924 r. do ochrony wschodniej granicy Rzeczypospolitej. Prowadzono również aktywne działania kontrwywiadowcze mające na celu neutralizację działań sowieckiego wywiadu w odrodzonej Rzeczypospolitej.

Równolegle do działań na kierunku wschodnim, od 1919 r. prowadzono rozpoznanie przeciwko Niemcom – tak kontrwywiadowcze, jak i wywiadowcze. Referat „Zachód” dysponował na terytorium Niemiec około trzydziestoma placówkami. Na szczególną uwagę zasługują działalność berlińskiej placówki wywiadowczej „In-3”, kierowanej przez rotmistrza Jerzego Sosnowskiego. Wywiad głęboki prowadzony na terenie Niemiec wspierały tzw. ekspozytury wewnętrzne. Największe sukcesy przypisuje się Ekspo-

zyturze nr 3 w Bydgoszczy kierowanej przez mjr. Jana Henryka Żychonia, m. in. za organizację operacji „Ciotka-Wózek”, polegającej na tajnej kontroli poczty przewożonej między Berlinem a Prusami Wschodnimi.

Po przewrocie majowym w 1926 r. i powrocie do władzy Józefa Piłsudskiego, doszło do reorganizacji dowództwa wojska. Ustanowiono Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych, a w grudniu 1928 r. utworzono, w miejsce Sztapu Generalnego, Sztab Główny WP.

Zadania służby specjalnej wykonywała również funkcjonująca w ramach Policji Państwowej tzw. defensywa polityczna (kontrwywiad cywilny). Pierwszą jednostką odpowiedzialną za tę formę działalności był Inspektorat DP („Defensywy Politycznej” – stąd skrót „Defa”) w Komendzie Głównej Policji Państwowej. Inspektorat przekształcony został następnie w Wydział IV D, podlegający bezpośrednio Komendantowi Głównemu Policji Państwowej. Funkcjonariusze „Defy” działali w sposób tajny, byli nieumundurowani, zajmowali się inwigilacją i śledzeniem środowisk, które uważane były przez władze za „siedlisko” działalności antypaństwowej, wyrotowej i szpiegowskiej. Pion polityczny Policji Państwowej zajmował się przede wszystkim zwalczaniem nielegalnego ruchu komunistycznego oraz inwigilacją środowisk mniejszości narodowych. Na tych polach cywilny kontrwywiad II Rzeczypospolitej odniósł wiele spektakularnych sukcesów.

Na uwagę zasługuje kwestia relacji pomiędzy „Defa”, a Oddziałem II Sztapu Generalnego/Głównego WP. Obie formacje odpowiadały za zwalczanie szpiegostwa. W 1922 r. wydany został ściśle tajny okólnik ministra spraw wewnętrznych, który rozdzielał ich kompetencje. Zgodnie z nim Oddział II zajmować się miał tylko tymi zagadnieniami w dziedzinie zwalczania szpiegostwa, które bezpośrednio związane były z wojskiem. Po 1926 r. całość spraw szpiegowskich powierzono wojsku. W 1934 r. zostało wydane rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o niektórych przestępstwach przeciwko bezpieczeństwu państwa, które zobowiązywało policję do ścisłego współdziałania z Oddziałem II Sztapu Głównego WP w sprawach o charakterze szpiegowskim.

Pomimo zmian organizacyjnych dokonywanych w Oddziale II Sztabu Generalnego (Głównego) w latach 1926–1930, utrzymano trzy podstawowe pionory, tj. organizacyjny, ewidencyjny i wywiadowczy, wzmacniając przy tym funkcje analityczne. Kolejnym istotnym elementem reorganizacji Oddziału II Sztabu Głównego WP przeprowadzonej w latach 1929–1930 było ostateczne rozdzielenie w jego strukturze spraw wywiadu i kontrwywiadu wojskowego.

Jesienią 1932 r., Marian Rejewski, poznański matematyk zatrudniony w Biurze Szyfrów Oddziału II Sztabu Głównego WP, przy wsparciu Henryka Zygalskiego i Jerzego Różyckiego, złamał szyfr stosowany przez Niemców w skomplikowanych maszynach Enigma. Był to spektakularny sukces polskiego wywiadu wojskowego, a zastosowanie przez Polaków zasad matematycznych w kryptologii, w czasie, gdy inne wywiady stosowały jedynie metody lingwistyczne, oznaczało rewolucję w tej dziedzinie nauki². Tuż przed rozpoczęciem drugiej wojny światowej polski wywiad podzielił się wiedzą na temat Enigmy ze służbami specjalnymi państw sojuszniczych. 25 lipca 1939 r. Polacy przekazali w Pyrach pod Warszawą odtworzone egzemplarze Enigmy wywiadowi francuskiemu oraz brytyjskiemu. Jak zgodnie oceniają historycy, osiągnięcia polskich kryptologów w bezpośredni sposób przyczyniły się do zwycięstwa aliantów

oraz skróciły działania wojenne nawet o kilka lat.

Błyskawiczny rozwój wydarzeń w trakcie kampanii wrześniowej 1939 r. ujawnił też zaniedbania popełnione przez centralę polskiego wywiadu. Komórki zagraniczne nie otrzymały na czas instrukcji na wypadek wojny, przez co musiały improwizować swe działania, a opuszczenie Warszawy przez Sztab Naczelnego Wodza dodatkowo skomplikowało sytuację Oddziału II. Szybki rozwój wypadków w połączeniu z brakiem wcześniejszych instrukcji oraz poważne zaniedbania osób odpowiedzialnych za ewakuację tajnych kartotek i archiwów, spowodowały, że część istotnych dokumentów wpadła w ręce Niemców. Przejęcie akt polskiego wywiadu wojskowego doprowadziło do poważnych konsekwencji. Niemcy aresztowali kilkadziesiąt osób związanych z siatką polskiego wywiadu w Niemczech, a 10 z nich skazali na karę śmierci przez ścięcie.

Wrzesień 1939 r. wykazał, że służby specjalne II RP nie dysponowały również bardzo istotną informacją, a mianowicie rozpoznaniem rzeczywistych zamiarów sojusznicznych rządów: francuskiego i brytyjskiego na wypadek wojny polsko-niemieckiej oraz rozpoznaniem faktycznych zamiarów kierownictwa ZSRS. Wspomniane kwestie kładą się cieniem na innych, nieraz spektakularnych, dokonaniach polskich służb specjalnych.

ZŁAMANIE

BOLSZEWICKICH SZYFRÓW

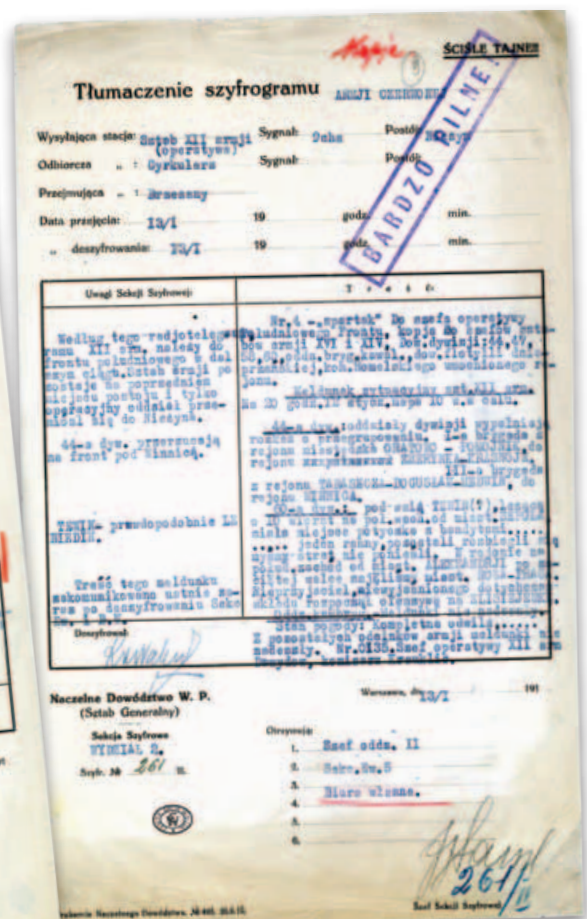
1919-1921

Podczas wojny z bolszewikami w latach 1919-1921 polski radiowywiad* i jego kryptolodzy** zdołali odczytać tajną szyfrowaną korespondencję radiową Armii Czerwonej. Był to pierwszy duży sukces służb specjalnych odrodzonej Polski. Współtwórcą sukcesu okazał się oficer Oddziału II Sztabu Generalnego Wojska Polskiego (od 1928 r. Sztabu Głównego WP), por. Jan Kowalewski. Systematyczne łamanie kluczy szyfrowych Rosjan umożliwiło odczytanie kilku tysięcy szyfrogramów nieprzyjaciela i miało wielki wpływ na zwycięstwo odniesione przez Polskę w tej wojnie. *Gdyby Lenin, Trocki, Tuchaczew-*

ski, Stalin i Budionny byli agentami polskiego wywiadu, nie dostarczyliby – razem wzięci – tak szybko i tak bogatych materiałów informacyjnych, jakich dostarczył polski radiowywiad (Grzegorz Nowik).

Porucznik Jan Kowalewski, przekonany, że dotychczasowe metody lingwistyczne stosowane do łamania szyfrów są niewystarczające, zaangażował do współpracy z wywiadem wybitnych polskich matematyków, profesorów Wacława Sierpińskiego, Stanisława Leśniewskiego i Stefana Mazurkiewicza. W ten sposób rozpoczęła swój rozwój nowożytna polska szkoła kryptoanalizy.

↓ Odczytane rosyjskie szyfrogramy w 1919 r. przez Jana Kowalewskiego (dok. z CAW)

- * RADIOWYWIAD – działania wywiadowcze prowadzone z wykorzystaniem radiowych środków technicznych, polegające na monitorowaniu aktywności przeciwnika w eterze w celu przejmowania jego korespondencji radiowej
- ** KRYPTOLOGIA – nauka poświęcona szyfrowi, obejmująca kryptografię (wiedzę o układaniu szyfrów) i kryptoanalizę (wiedzę o łamaniu szyfrów)

SOWIECKA

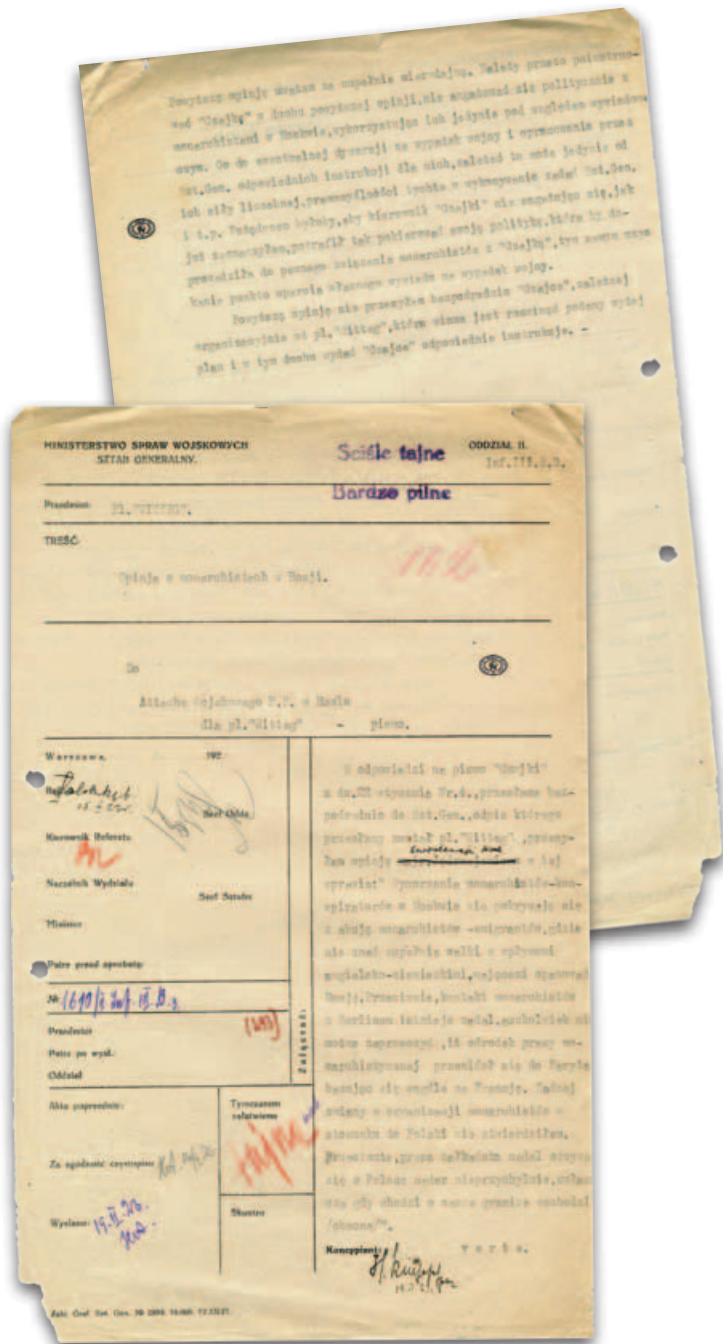
PROWOKACJA – „TRUST”

1921-1927

W 1921 r. bolszewickie służby specjalne, obawiając się możliwości penetrowania kraju przez wywiady państw zachodnich, stworzyły kierowaną przez swoich oficerów „nielegalną” organizację pod nazwą Monarchistyczna Organizacja Centralnej Rosji, noszącą kryptonim „Trust”. Organizacja, poprzez swoich emisariuszy, nawiązała kontakt z „białą” emigracją grupującą środowiska Rosjan na Zachodzie, a przez nie, z większością wywiadów państw zachodnich, w tym ze służbami polskimi. Za pomocą fałszywych dokumentów i preparowanych relacji świadków, sowieckiemu wywiadowi udało się przekonać zachodnie służby specjalne, że Rosja zbliża się do ekonomicznej zapaści. W efekcie, dzięki stworzonym przez „Trust” kanałom przerzutowym, przekazywano do Rosji – czyli bezpośrednio do sowieckich służb – pieniądze, broń, emisariuszy, a nawet agentów zachodnich wywiadów, jak np. związanego z MI6 Sidney’ego Reilly’ego, który, ujęty przez Sowieców, został stracony w 1925 r.

Istotnym elementem zastosowanej prowokacji* było pozyskiwanie danych na temat celów i metod działania zachodnich służb specjalnych oraz rosyjskich organizacji emigracyjnych. W drugą stronę wywiad sowiecki przekazywał wyłącznie dezinformację. Operacja została zakończona w 1927 r.

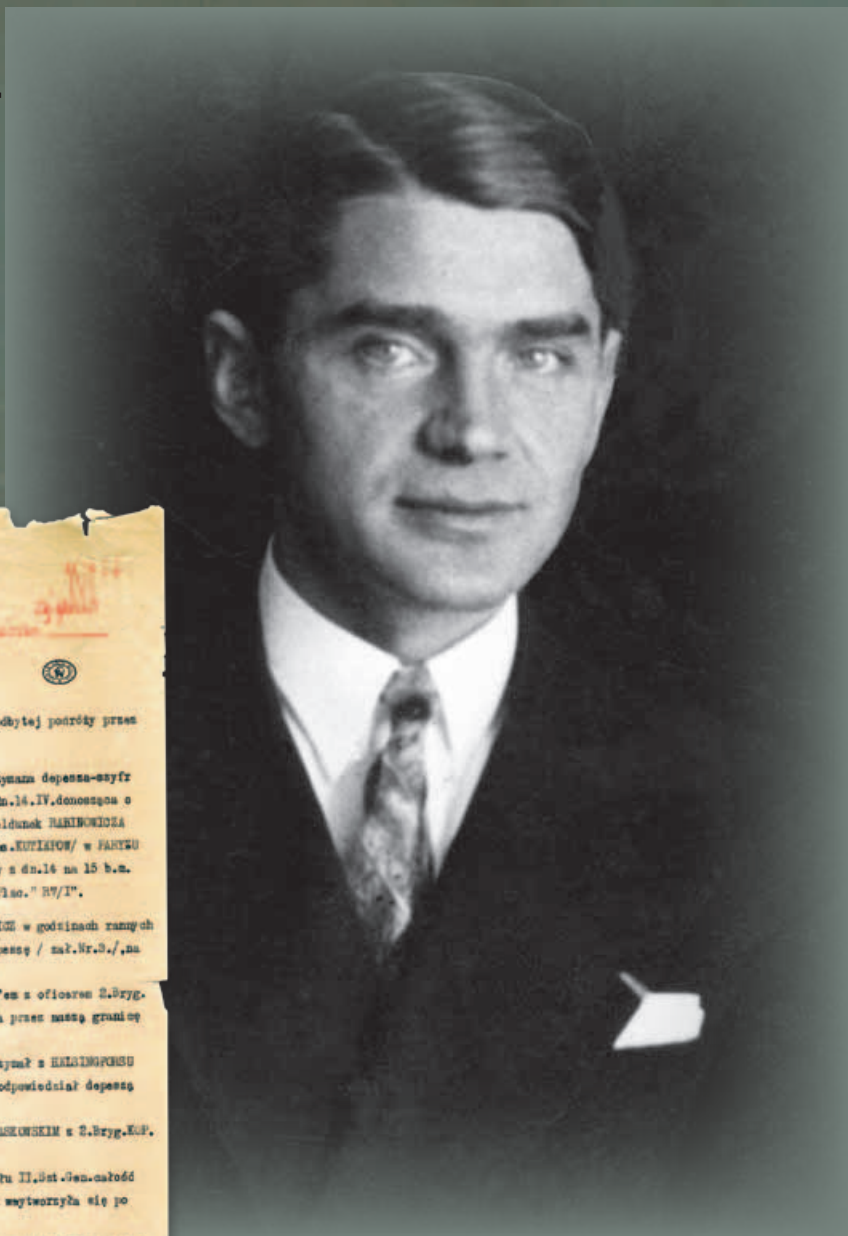
Już w początkowej fazie rozwoju operacji „Trust” w 1923 r., Władysław Michniewicz – oficer polskiego wywiadu – przedstawił raport, w którym wskazywał, iż jest to sowiecka prowokacja. W 1926 r. Józef Piłsudski po analizie dostarczanych z inspiracji „Trustu” planów mobilizacyjnych Armii Czerwonej, podjął decyzję o zerwaniu kontaktów z rosyjskimi monarchistami.

↑ Korespondencja Oddziału II SG WP z polskim attaché wojskowym w Tallinie (Wiktorem Drymmerem) w sprawie Monarchistycznej Organizacji Centralnej Rosji (dok. z CAW)

* PROWOKACJA – działanie służby specjalnej polegające m.in. na wykorzystaniu fałszywych informacji, zmierzające do wywołania reakcji przeciwnika, która w efekcie spowoduje u niego straty w zasobach informacji, materiałach i kadrze

Wiktor Tomir Drymmer →
 (1896-1975), oficer Oddziału
 II SG WP, kierownik polskiej
 placówki wywiadowczej
 w Estonii, od 1923 r. polski
 attaché wojskowy w Tallinie,
 bezpośredni uczestnik
 kontaktów polskiego wywiadu
 z Monarchistyczną Organizacją
 Centralnej Rosji (fot. z NAC)

ARKUSZ OBSERWACYJNY ORG. "M"
 .....

13.IV.27. Raport rtm.res. TALEKOWA - sprawozdanie z odbytej podróży przez kontakty i łączność org. "M" / zał.1./

14.IV.27. O godz. 22-giej w Oddziale II. Szt. Gen. otrzymano depesze-asyfr od Attache Wojskowego MOSKWA L. dz. 320 z dn. 14.IV. donosząca o dekonspiracji org. "M". Depesza zawiera meldunek KARIBOWICZA vel FEDKOWA do BERGOWA / gen. b. armji ros. KUTIAKOW / w PARTYZ / zał. Nr. 2. / Na skutek tej depeszy w nocy z dn. 14 na 15 b.m. został zatrzymany wyjazd do MOSKWI Kier. Plac. "M" / 1'.

15.IV.27. Łącznik org. "M" w WARSZAWIE - ALEKSANDROWICZ w godzinach rannych otrzymuje z HELSINGFORSU od SEULOWEJ depeszę / zał. Nr. 3. /, na którą odpowiada depeszą / zał. Nr. 4. /

O godz. 18-tej prowadzono rozmowę Hughes'em z oficerem 2. Bryg. K.O.F. w BARMONWICZACH w sprawie przejścia przez naszą granicę 3 osobników / zał. Nr. 5. /

O godz. 19-tej łącznik ALEKSANDROWICZ otrzymał z HELSINGFORSU depeszę od SEULOWEJ / zał. Nr. 6. /, na co odpowiedział depeszą / zał. Nr. 7. /

Kpt. TALEKOWSKI rozmawia Hughes'em z por. LASKOWSKIM z 2. Bryg. K.O.F. / zał. Nr. 8. /

O godz. 16-tej referował Szefowi Oddziału II. Szt. Gen. całość sprawy org. "M", jak również sytuację, jaka wytworzyła się po dekonspiracji w MOSKWI.

O godz. 19-tej przybyli na Dworzec Główny w WARSZAWIE 3-j osobnicy z org. "M" przytrzymani na naszej granicy zmotrowi szpica Nr. 666. Wyświetleni przyjechali w towarzystwie por. WALTERA z 6. Rejonu K.O.F. / zał. Nr. 9. /

O godz. 20-tej spotkałem się z ludźmi w hotelu "VICTORIA"; zajmują pokoje Nr. 57-58. 3 książeczko jednego z nich niejakiemu SIBIRDA vel KARPOWA vel BERNIA, sęta SEULOWA z HELSINGFORSU znalazła się kartka pism strumienem sympatycznym do kpt. TALEKOW.

↑ Pierwsza strona specjalnego arkusza obserwacyjnego dotyczącego rosyjskich monarchistów, który sporządził polski wywiad w 1927 r. (dok. z CAW)

Informacja polskiego wywiadu z Moskwy →
 dotycząca możliwości zakupu planów
 mobilizacyjnych Armii Czerwonej.
 Transakcja była prowokacją sowieckich
 służb (dok. z CAW)

DEPESZA 25 **ŚCIŚLE TAJNE!**
 Treść pod zamknięciem.

Moskwa   Wysłano dn. 18/1-23

Najwyższy depesze: Moskwa pos pol 136 17/1 - 23 -

Adres: Sztab Generalny - Wafanowa -

Temat:

Cmąjka demosi możność kupienia za 25.000 dolarów planu mobilizacyjnego. Proszę o oznaczenie swej ceny, gdyż jest możność utargowań. W ciągu 3 tygodni można sprawę przeprowadzić

/-/ Szpocien.

Od ppłkna Wolikowskiego: wobec ogromnej ceny i braku ścisłych szczegółów trudno ją proponować traktować poważnie.

Wolikowski
 Nr. 50 z 17/1-23

Przebieg: Szef Oddziału II.
 Wysłano dn. 18/1-23
 Wz/Wachód   1432/II Inf. I. D. / 5/

Wolikowski

„BÓJ Z BOLSZEWIZMEM”

↑ Kurs instruktorski dla oficerów i szeregowych Policji Państwowej w Laboratorium Centrali Służby Śledczej w Warszawie. Grupa kursantów podczas pracy z mikroskopami (fot. z NAC)

Członkowie Komunistycznej Partii Polski, finansowani i kierowani przez władze sowieckie, starali się zwalczać wszystkie polskie partie polityczne, gdyż uważali, że służą one wyłącznie kapitalistom. Podczas wojny polsko-bolszewickiej w latach 1919–1921 czynnie pomagali Armii Czerwonej. Twierdzili, iż wschodnie województwa Rzeczypospolitej muszą zostać przyłączone do Związku Sowieckiego, a Śląsk i Pomorze, wbrew postanowieniom traktatu wersalskiego, należy oddać Niemcom. Biorąc udział w strajkach robotniczych i demonstracjach, często prowokowali zamieszki. Ich marzeniem było rozpętanie w Polsce rewolucji, obalenie demokratycznych władz i wprowadzenie na wzór sowiecki tzw. dyktatury proletariatu.

Działalność partii komunistycznej w Polsce została zdelegalizowana już w 1919 r. Pomimo, iż komuniści funkcjonowali na marginesie życia społecznego i politycznego kraju, to głoszone przez nich utopijne idee i próby destabilizacji porządku publicznego były traktowane przez polskie władze bardzo poważnie.

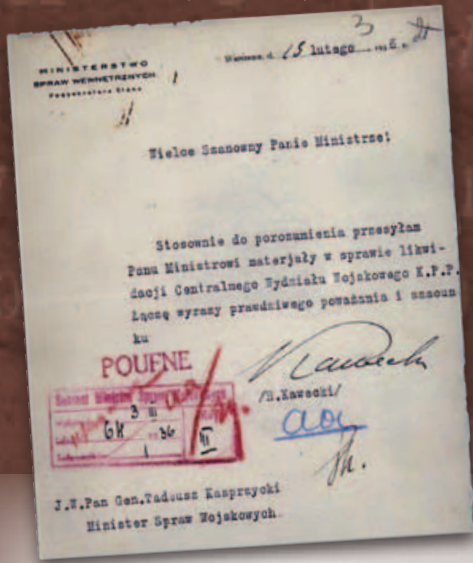
Zwalczaniem nielegalnego ruchu komunistycznego zajmował się pion polityczny Policji Państwowej, popularnie nazywany „Defcą” (od pojęcia „defensywa polityczna”), odpowiedzialny za rozpoznanie i likwidację działalności wyrotowej*, szpiegowskiej i antypaństwowej.

Dzięki stanowczym działaniom Policji Państwowej zlikwidowano m.in. w latach 1930–1933 r. nielegalną na Kresach Wschodnich Komunistyczną Partię Zachodniej Ukrainy, której kilkudziesięciu członków postawiono przed sądem i skazano w 1934 r. (tzw. proces łucki). Z kolei w 1936 r. aresztowano członków Centralnego Wydziału Wojskowego Komunistycznej Partii Polski – który prowadził akcje szpiegowskie i destrukcyjne na rzecz Sowietów w Wojsku Polskim – powodując jego rozbitcie.

Penetracja Komunistycznej Partii Polski przez „Defcę” i pozostałe polskie służby była jednym z powodów rozwiązania partii przez kierownictwo Międzynarodówki Komunistycznej w 1938 r.

* DZIAŁALNOŚĆ WYROTOWA – inaczej subwersja, działalność sprzeczna z obowiązującym w państwie porządkiem konstytucyjnym oraz prawnym wymierzona w państwo i zmierzająca do jego destrukcji

↓ Pismo Henryka Kaweckiego – podsekretarza stanu w MSW do ministra spraw wojskowych gen. Tadeusza Kasprzyckiego, informujące o likwidacji w 1936 r. Centralnego Wydziału Wojskowego KPP (dok. z IPN)

↑ Funkcjonariusz Urzędu Śledczego Komendy Policji Państwowej m.st. Warszawy podczas pracy (fot. z NAC)

↑ Kurs instruktorski dla oficerów i szeregowych Policji Państwowej w Laboratorium Centrali Służby Śledczej w Warszawie. Zajęcia z fotografowania (fot. z NAC)

↓ Funkcjonariusze Urzędu Śledczego Komendy Policji Państwowej m.st. Warszawy podczas pracy (fot. z NAC)

↑ Strona tytułowa miesięcznika „Bój z Bolszewizmem”, wydawanego od 1937 r. przez Instytut Naukowego Badania Komunizmu w Warszawie. Zadaniem czasopisma, redagowanego przez Włodzimierza Rydzewskiego, było ostrzeżenie opinii publicznej przed komunizmem, a jego mottem zdanie: „Kto pomaga i pracuje z Komuną dąży do zguby Polski i zagłady polskości” (dok. z BN)

JÓZEF MÜTZENMACHER

↑ Józef Mützenmacher po aresztowaniu przez Policję Państwową. Fotografia z 1926 r. (fot. z IPN)

Józef Mützenmacher (Josiek Myczenmacher) vel Mietek Redyko, Jan Kamiński, Jan Alfred Reguła, Jan Berdych, Jan Roszkowski (1903–1947) – działacz komunistyczny, zastępca członka Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Polski, następnie współpracownik Policji Państwowej i Wydziału Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. W sierpniu 1933 r. polskie służby specjalne sfingowały jego śmierć. Pod zmienioną tożsamością rozpoczął nowe życie jako Jan Kamiński. Przed wybuchem wojny był konsultantem Wydziału Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Po rozwiązaniu Komunistycznej Partii Polski zwracał uwagę na fakt, że wznowienie działalności przez komunistów w Polsce jest tylko kwestią czasu.

Mützenmacher podczas pobytu w areszcie w 1928 r. został zwerbowany* do współpracy z Policją Państwową. Później agenta przejął Wydział Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Oprócz informacji na temat struktury, członków i kierunków działań partii komunistycznej, szerzył także pogłoski służące dezinformowaniu komunistów, m.in. na temat agentów policyjnych w szeregach partii. Zdobyte przez niego dane pozwoliły policji rozbić w 1933 r. Sekretariat Krajowy Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Polski. W 1934 r. opublikował *Historię Komunistycznej Partii Polski. W świetle faktów i dokumentów*. Książka obnażała kulisy działań komunistów w II Rzeczypospolitej.

← Henryk Kawecki (1886–1942), prawnik, członek Polskiej Organizacji Wojskowej, uczestnik wojny polsko-bolszewickiej, w 1921 r. szef służby bezpieczeństwa w Wilnie. Od końca 1922 r. szef policji politycznej w Polsce, następnie pracownik MSW, w tym zastępca, a od 1927 r. naczelnik Wydziału Bezpieczeństwa. W latach 1935–1937 podsekretarz stanu w MSW oraz senator Rzeczypospolitej Polskiej IV kadencji (1935–1938). Był organizatorem werbunku i tajnej współpracy Józefa Mützenmachera z Wydziałem Bezpieczeństwa MSW (fot. z NAC)

* WERBUNEK – nakłonienie wytypowanej wcześniej osoby do współpracy ze służbą specjalną

Wnużyczenie pisma u sprzedawcy jest nadużyciem!

Mał specjalny dodatek „KURJER LEMANOWSKI”

Cena dla Czechosłowacji: za numer codzienny K. 9 90, za numer niedzielny z dodatkiem K. 170.

Dotyczy: 25 gr.

ILUSTROWANY KURJER CODZIENNY

Założyciel i Naczelny Redaktor Marjan Dobrowski

Kraków, Wielopole L. L.

400.200

ODDZIAŁY:

Rok XXIV. Kraków, czwartek 24 sierpnia 1933.

↓ Informacja prasowa na temat rzekomej śmierci Józefa Mützenmachera (Mietka Redyki) pod Warszawą. Władze KPP uwierzyły, że denat to Mützenmacher i oskarżyły Policję Państwową o zamordowanie działacza KPP

B. premier Bartol u Prezydenta Rzplitej.

Warszawa, 23 sierpnia (J). Władza prezydenta Rzeczypospolitej, w osobie Józefa Piłsudskiego, wczoraj przyjął w Pałacu Prezydenckim premiera Bartola. W rozmowie mowa była o bieżących sprawach państwa i o polityce zagranicznej.

Wielki zjazd na dożynki w Spale.

Rzetelna współpraca polsko-gdańska
Przejście wycieczki dziennikarzy gdańskich w Warszawie.

(Telefonicznie od naszego korespondenta politycznego)

Warszawa, 23 sierpnia (J). Dziś w Warszawie przebiegała wycieczka dziennikarzy gdańskich. Władze polskie okazały im pełną gościnność i umożliwiły im zwiedzenie miasta. Wycieczka zakończyła się wczoraj w Gdańsku, gdzie dziennikarze wrócili do swoich domów.

Opowiedzi przez Żelazka dziennikarzy gdańskich.

Wczoraj w Gdańsku odbyła się konferencja dziennikarzy gdańskich. Żelazko opowiedział im o swojej pracy w Warszawie i o współpracy z polskimi kolegami. Dziennikarze gdańscy wyrażali wielkie zainteresowanie i podziękowali za gościnność.

Czy tajemniczy mord polityczny w Warszawie?

Warszawa, 23 sierpnia (J). Wczoraj z rana na patrol policyjny znalazł w gliniankach na drodze do Włoch, pomiędzy przystankiem „Granica miasta”, a stacją Strzelanica trupa mężczyzny lat około 40 w ciemnym brązowym ubraniu, dobrej tury, tysego z twarzą zupełnie nie do poznania zmasakrowaną.

Z braku portfela i poszarpania tylniej kleszeni należałoby wnioskować, że ma się tu do czynienia z morderstwem rabunkowym. Pewne szczegóły, jak posiadanie aż 5 gazet codziennych i pisma bundowskiego „Nowe Pismo” wskazywałyby również na ewentualność morderstwa politycznego. Rozpoznanie tajemniczego trupa i śledztwo w tej tej zagadkowej — jak dotąd — sprawie prowadzi policja.

O wojnie, planach niemieckich i Niemcach polskich.

Kraków, 23 sierpnia. Wczoraj w Krakowie odbyła się konferencja prasowa. W czasie niej omawiano plany niemieckie na wypadek wojny. Należy pamiętać, że Niemcy nie chcą wojny, ale jeśli do niej dojdzie, będą gotowi do walki.

Czy tajemniczy mord polityczny w Warszawie?

Warszawa, 23 sierpnia (J). Wczoraj z rana na patrol policyjny znalazł w gliniankach na drodze do Włoch, pomiędzy przystankiem „Granica miasta”, a stacją Strzelanica trupa mężczyzny lat około 40 w ciemnym brązowym ubraniu, dobrej tury, tysego z twarzą zupełnie nie do poznania zmasakrowaną.

W Rzymie ukradziono cudowny obraz Matki Boskiej.

Rzym, 23 sierpnia (J). W Rzymie wczoraj ukradziono cudowny obraz Matki Boskiej. Obraz ten jest bardzo cenny i ma wielką wartość historyczną. Policja prowadzi śledztwo w sprawie przestępstwa.

↓ Adam Keller (1889–1965), funkcjonariusz Policji Państwowej, długoletni pracownik Wydziału Bezpieczeństwa MSW. Specjalista od komunistycznego, a także ukraińskiego ruchu wyrotowego. Po wojnie więziony i poddany brutalnemu śledztwu przez funkcjonariuszy komunistycznego aparatu represji (fot. z IPN)

Wykrycie spisku komunistycznego w Madrycie.

Madryt, 23 sierpnia (J). W Madrycie wykryto spisek komunistyczny. Spisek ten miał na celu wywołanie rewolucji w Hiszpanii. Policja aresztowała kilku podejrzanych i prowadzi śledztwo.

„Socializm międzynarodowy nie żyje!”

Warszawa, 23 sierpnia (J). W Warszawie odbył się kongres II-giej Międzynarodówki. W czasie kongresu wygłoszono przemówienie, w którym stwierdzono, że „socializm międzynarodowy nie żyje”. Kongres zakończył się sukcesem.

M.B.P. WARSZAWA
1949 361

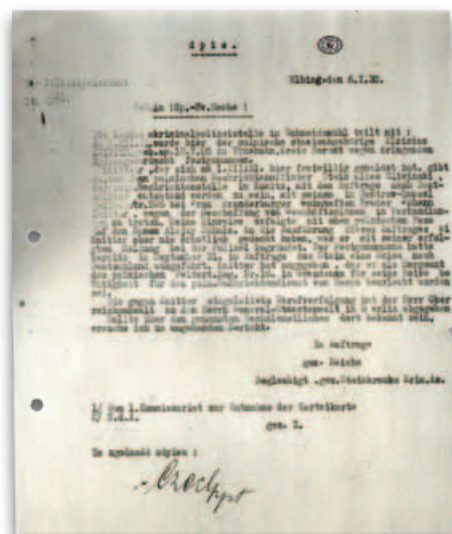

AKCJA „CIOTKA-WÓZEK”

1930-1939

← Jan Henryk Żychoń (1902-1944), legionista, uczestnik wojny polsko-bolszewickiej i trzeciego powstania śląskiego, major piechoty Wojska Polskiego, szef placówki wywiadu wojskowego w Bydgoszczy (Ekspozytura Nr 3) uważanej za najważniejszą i najbardziej efektywną polską komórkę wywiadowczą na kierunku niemieckim. Zginął w maju 1944 r. w bitwie o Monte Cassino (fot. z CAW)

↑ Odpis tajnej niemieckiej korespondencji z 1932 r. sporządzony przez pracowników Ekspozytury Nr 3 w wyniku prowadzonej akcji „Wózek” (dok. z CAW)

W latach 1930-1939 polski wywiad w sposób tajny przeglądał zawartość niemieckich pociągów tranzytowych przejeżdżających przez polskie terytorium „korytarza pomorskiego” do Prus Wschodnich. Pomysłodawcą i realizatorem operacji określonej początkowo kryptonimem „Ciotka”, a następnie „Wózek”, był szef bydgoskiej ekspozytury* Oddziału II SG WP kpt. Jan Henryk Żychoń. Zawartość zaplombowanych przez Niemców wagonów towarowych lub pocztowych była szczegółowo sprawdzana przez polskich wywiadowców. Istotne dla Oddziału II SG WP niemieckie prze-

syłki lub przewożone elementy uzbrojenia były następnie przejmowane przez specjalną ekipę, która fotografowała je lub sporządzała szkice i odpisy. Następnie zacierano ślady ingerencji w przesyłki i zabezpieczano otwarte wagony specjalnie podrobionymi płom-bownicami.

Niemcy do wybuchu wojny w 1939 r. nie zorientowali się, że wysyłane przez nich transporty są penetrowane przez polskie służby. Akcja doprowadziła do zdobycia ważnych informacji wywiadowczych, w tym tajnych rozkazów niemieckich wojsk.

* EKSPOZYTURA – jednostka terenowa Oddziału II Sztabu Generalnego (Głównego) Wojska Polskiego ustanowiona w celu realizacji zadań wywiadowczych. Praca ekspozytury opierała się w znacznej mierze na działalności zakonspirowanych placówek zagranicznych rozlokowanych na tzw. przedpolu wywiadowczym

Ekspozytura Nr. III
Oceńca H. H. H. H.

L. dz. 44/31.7.0.132.

Hydgoszcz, dn. 10.11.1932r.

Oceńca materiałów.

Kier. P. O. Nr. 4.

W. M. p.

domini

Poniżej podają ocenę materiałów dostarczonych jak następuje:

L. dz.	Agent	Treść	Oceńca
1348	516	Art. Centr. do celowni i pistolety reflektorowe	wielom. ciekawe, prac w Jetterbog należy śledzić, w miarę możliwości.
44	516	Wyjazd 6. bat. snotor. do Biberitz i Wilhelmsaven	wielom. b. ciekawe - wstępnie należy do Biberitz i Wilhelmsaven
45	516	Strzelanie 6. bat. snotor. w Pillau	spełnia wymagania w wartościowego - posiadać do og. uzasadn. i sp. 6-taj baterji.
49	516	Art.-Schule Jetterbog-Traubund	dobrze, zadanie na szkołę w Jetterbog wyznaczono pod L. 5399 - wstąpieni agents do Traubund jest celowe, badać, czy i o ile Traubund mógłby spełniać funkcje mob.
42	516	Wyszkolenie podoficerów	wielom. nieco chaotyczny, lecz wiadomość dobra - należy podjąć działania tak, aby każdy posiadał pewne zagadnienia. lub myśli; pisanie w jednym ciągu o rzeczach, które nie mają z sobą nic wspólnego, utrudnia pracę.
1266	502	Ustrojenie jaski piech. w czasie piech. i k.w.	Wielom. b. ciekawe, w szczególności: jedynak sprawnie.
1611	502	Oficjalnik Landrate Pr.-Sylau w sprawie zmian w Stahlh. i NSDAP.	średniej wartości.
1467	501	Zobranie kierowników Heimatkau Allenstein.	dobrze.
1495	501	Broń dla członków org. Arbeitsgemeinschaft.	dobrze.

← Ocena zdobytych materiałów agenturalnych przez Ekspozyturę Nr 3 w 1932 r. sporządzona przez kpt. Jana Żychonia (dok. z CAW)

L. dz.	Agent	Treść	Oceńca
28	502	Biura p.w. w Königsberg - informacje.	dobrze, tem więcej, że dokumentalne.
1609	502	Ewidencja b. szesnastki marynarki niem.	dobrze, niestety brak dowodu, że biulet jest aktualny i pochodzi z roku bieżącego.
1525	550	Oficjalnik Bt. St. Volkspartei	średniej wartości.
53	500	Oficjalnik Heimatkau i broszury polit.	
649	-	Hitlerowcy - przegladanie kl. w aucie - do wiadom.	wielom. ogólna - inform.
127	628	Jungetura, obdz. letni pod Gädelen	sprawozdanie - mało, potrzebne.
197	550	Wyjazd dla D.O.B. o zasadach amnicyjnych	dobrze.
55	550	Wyjazd dla D.O.B. - mechanizacja i motoryzacja armji	dobrze.
501	501	Oficjalnik D.O.B. Allenstein	dobrze.
504	504	Plan wyszkolenia niem. organizacji p.w.	film separaty zupełnie (cały) naświetlony przed wywołaniem) - dostarczone biuletety postać - 34 strona - treść jednego z nich jest identyczna z "Anerkennungsschein", dost. przez ag-ta 501.
558	558	Instrukcja wyszkol. polowego B.H.H.	dobrze
516	516	Wyszkolenie Stahlh. przez B.H.	na ogół dobrze.

L. dz.	Agent	Treść	Oceńca
48	516	Alarmowanie członków Stahlh.	naogół dobrze.
1182	502	Kursy p.w. dla pracowników kolej.	naogół dobrze; posiadane dokumenty lub fot.
1578	528	Ustrojenie Niemiec - inform.	wielom. mało powal.
1529	550	Wyjazd dla ofic. D. p. p. i D.O.B. Allenstein	dobrze.
1181	502	Instrukcja alarmowa dla Lenz, Ggr.	
1613	552	Tablice poglądowa i listy - nie przeszkad	
551/51	501	Wyszkolenie Heimatkau przez Schnap	ciekawe, sprawa jednak sprawnie.

Wskaz. Poniżej ocenę należy wnieść do wykazu dostarczonych materiałów w dossier agentów.

Bez Ekspozytury
Żychonia
Kapitan.

25
1932

SPRAWA ALBERTA RANA

MOSKWA 1936 ROK

↓ Dokument z akt osobowych Stefana Kasperskiego z informacją o przebiegu służby w 1933 r. (dok. z CAW)

Artylerja 8 p.w.l.

ROCZNE UZUPEŁNIENIE LISTY KWALIFIKACYJNEJ

za rok 1933

Nazwisko i imię: **KASPERSKI Stefan**
Stopień wojskowy: **porucznik** funkcja: **zastępcza oficera mob.**
Stareństwo: **1.IX.1901** Lokata: **2.** H. O. 19 32

ZMIANY EMERGENCYJNE	Data od - do	Stawienie odliczeń	
		zobowiązanie przez służbę	zobowiązanie przez służbę
Wyższe wojsk. ofic. mat. D-2 8 pal. 200/32	1.I.33 - 31.V.33	zast. ofic. mob.	kpt.
Oficjal. dodatki funkcja zast. ofic. mob. D-2 8 pal 32/33	4.II.33		
Przebieganie na licznym D-2 11.4.33. 4/33	3.III.33		
Oficjal. funkcja ofic. mat. D-2 8 pal 120/33	31.V.33		

ZMIANY KWALIFIKACYJNE

Wzrost (i inne dane):
Wzrost: 1,70 m
Ciężar ciała: 60 kg
Ciężar serca: 250 g
Ciężar płuc: 200 g
Ciężar wątroby: 150 g
Ciężar nerek: 100 g
Ciężar pęcherzyka żółciowego: 50 g
Ciężar śledziony: 100 g
Ciężar prostaty: 20 g
Ciężar jąder: 10 g
Ciężar gruczołu krokowego: 20 g

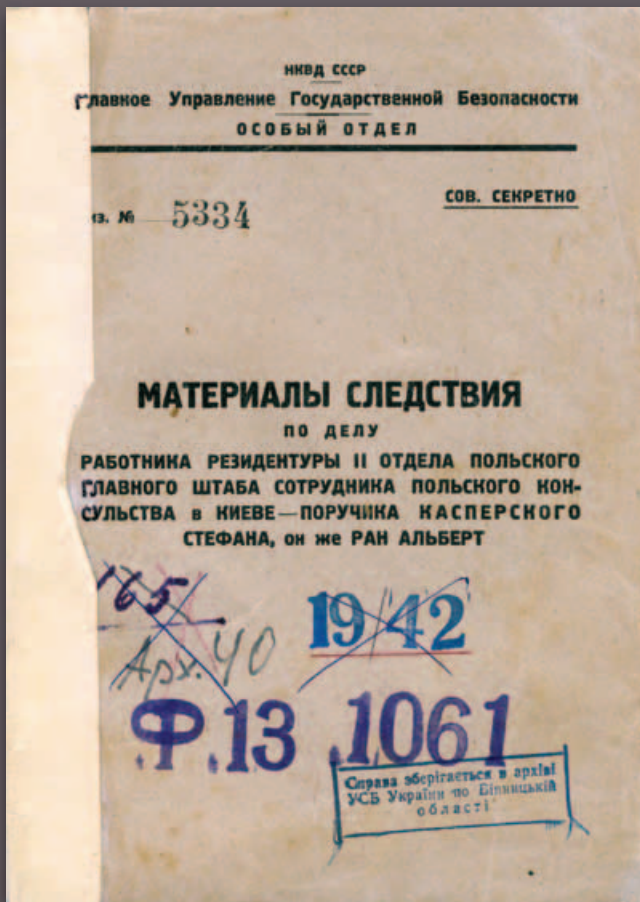
Opis choroby (i inne dane):
Wzrost: 1,70 m
Ciężar ciała: 60 kg
Ciężar serca: 250 g
Ciężar płuc: 200 g
Ciężar wątroby: 150 g
Ciężar nerek: 100 g
Ciężar pęcherzyka żółciowego: 50 g
Ciężar śledziony: 100 g
Ciężar prostaty: 20 g
Ciężar jąder: 10 g
Ciężar gruczołu krokowego: 20 g

Opis choroby (i inne dane):
Wzrost: 1,70 m
Ciężar ciała: 60 kg
Ciężar serca: 250 g
Ciężar płuc: 200 g
Ciężar wątroby: 150 g
Ciężar nerek: 100 g
Ciężar pęcherzyka żółciowego: 50 g
Ciężar śledziony: 100 g
Ciężar prostaty: 20 g
Ciężar jąder: 10 g
Ciężar gruczołu krokowego: 20 g

Stefan Kasperski, porucznik Wojska Polskiego, oficer Referatu „Wschód” w Oddziale II SG WP. Jako Albert Ran – pracownik polskiego konsulatu w Kijowie – został zatrzymany w 1936 r. przez sowiecki kontrwywiad wojskowy w Moskwie podczas odbioru materiałów od agenta polskiego wywiadu. W trakcie śledztwa przyznał się do służby w Oddziale II SG WP. Po dwóch

miesiącach aresztu został wymieniony na sekretarza konsularnego Ambasady ZSRS w Warszawie zatrzymanego za prowadzenie działalności szpiegowskiej. Po doświadczeniach związanych z aresztowaniem por. Stefana Kasperskiego Oddział II SG WP opracował w 1936 r. szczegółową instrukcję dla swoich oficerów dotyczącą zachowania się na wypadek zatrzymania.

↑ Okładka materiałów szkoleniowych NKWD opracowanych na podstawie śledztwa prowadzonego w sprawie Stefana Kasperskiego (fot. z IPN)

Jerzy Niezbrzycki (1902–1968), uczestnik wojny polsko-bolszewickiej, kapitan Wojska Polskiego, oficer Oddziału II SG WP, kierownik Referatu „Wschód” odpowiedzialnego za wywiad ofensywny* na terenie Związku Sowieckiego. Po wojnie przebywał m.in. w Anglii, Francji i Stanach Zjednoczonych. Pracował naukowo w Instytucie Hoovera na Uniwersytecie Stanforda, gdzie specjalizował się w badaniach sowietologicznych.

* WYWIAD OFENSYWNY – działalność wywiadowcza prowadzona aktywnie poza granicami państwa, skierowana na pozyskiwanie informacji o przeciwniku, w odróżnieniu od pozyskiwania informacji o aktywności obcych służb wewnątrz kraju (wywiadu defensywnego – kontrwywiadu)

ROZSZYFROWANIE ENIGMY

W 1932 r. kryptolog Biura Szyfrów Oddziału II SG WP Marian Rejewski dokonał rzeczy uważanej za niemożliwą. We współpracy z Jerzym Różyckim i Henrykiem Zygalskim złamał niemiecki szyfr maszynowy stosowany w Enigmie. Skonstruowany następnie przez Polaków w 1938 r. system służący do dekryptażu* Enigmy – nazwany „polską bombą kryptologiczną” – pozwalał odczytywać ściśle tajne depesze niemieckiej armii.

W lipcu 1939 r. polskie służby specjalne przekazały Anglikom i Francuzom dokumentację oraz urządzenia pozwalające na odczytywanie niemieckich szyfrów. Pozwoliło to Brytyjczykom rozwinąć ich własny projekt oparty na rezultatach prac i osiągnięciach Polaków, nazwany projektem Ultra. Dzięki temu alianci przez całą wojnę mogli rozkodowywać depesze niemieckiego Wehrmachtu, Luftwaffe i Kriegsmarine oraz innych służb. Nie bez powodu Winston Churchill powiedział do króla Jerzego VI: *Dzięki Ultrze wygraliśmy wojnę.*

Prace trójki poznańskich matematyków oraz ich naśladowców i następców sprawiły, że w ciągu kilkunastu lat kryptologia stała się gałęzią matematyki, nauką o solidnych podstawach teoretycznych i przyciągającą najtęższe matematyczne umysły (Marek Grajek).

Enigma była elektromechaniczną → maszyną szyfrującą, której działanie zostało oparte na zasadzie obracających się wirników. Opatentował ją niemiecki inżynier Artur Scherbius w 1919 r. W niemieckim wojsku zaczęto ją wykorzystywać już w 1926 r. (fot. z ABW)

* DEKRYPTAŻ – inaczej deszyfrowanie, proces odtwarzania tekstu jawnego na podstawie tekstu zaszyfrowanego (szyfrogramu)

↑ Marian Rejewski (1905–1980), Jerzy Różycki (1909–1942) i Henryk Zygalski (1908–1978) byli uczestnikami kursu kryptologii zorganizowanego w 1929 r. przez Biuro Szyfrów Oddziału II SG WP dla wybranych studentów Uniwersytetu Poznańskiego (fot. z ABW)

← Pracownicy brytyjskiego ośrodka dekryptologicznego w Bletchley Park utworzonego w 1939 r. (fot. z NAC)

↓ Niemieccy żołnierze podczas pracy z maszyną szyfrującą Enigma (fot. z NAC)

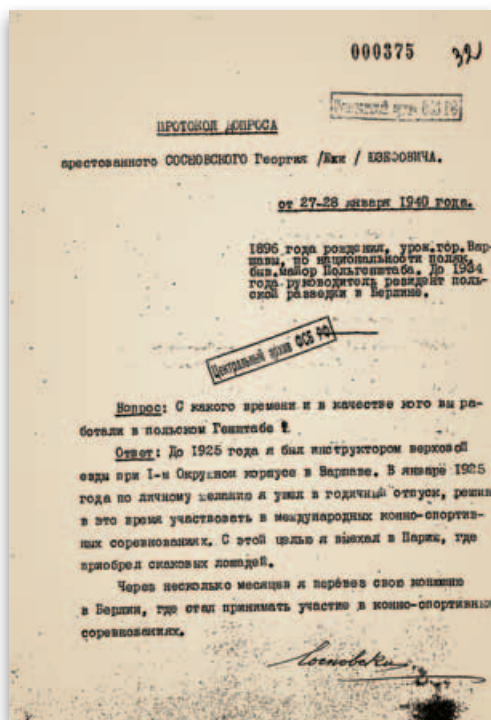

MAJOR JERZY SOSNOWSKI

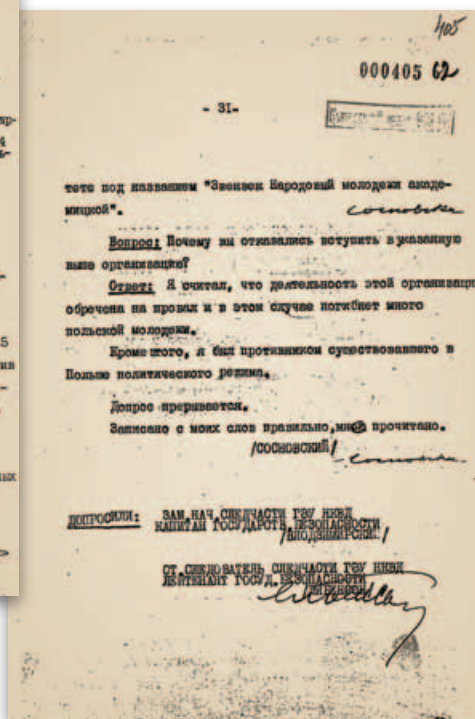
Jerzy Sosnowski (1896–1942), oficer armii austro-węgierskiej, legionista Józefa Piłsudskiego, uczestnik wojny polsko-bolszewickiej, instruktor jazdy konnej, w latach 1926–1934 był szefem polskiej placówki wywiadowczej w Berlinie. Podając się za polskiego barona i przeciwnika sanacji, stworzył siatkę wywiadowczą* w Niemczech, dzięki której miał dostęp do największych tajemnic Reichswehry. Został aresztowany przez Gestapo w lutym 1934 r. i skazany na dożywotnie więzienie. W wyniku polsko-niemieckich pertraktacji w 1936 r. wymieniono go na niemieckich agentów uwięzionych w Polsce. Po powrocie do kraju został oskarżony o współpracę z władzami niemieckimi i nieprawomocnie skazany przez Wojskowy Sąd Okręgowy Nr I w Warszawie na 15 lat pozbawienia wolności. Aresztowany przez NKWD w listopadzie 1939 r., prawdopodobnie zmarł w więzieniu w Saratowie w maju 1942 r.

↑ Jerzy Sosnowski
(fot. ze zbiorów A. Janisz)

↑ → Pierwsza i ostatnia strona protokołu przesłuchania Jerzego Sosnowskiego przez funkcjonariuszy NKWD ze stycznia 1940 r. (dok. z IPN)

* SIATKA WYWIADOWCZA – sieć informacyjna oparta na pracy tajnych informatorów służby specjalnej zbudowana w celu pozyskiwania danych wywiadowczych

KURJER POZNANSKI

Wydanie codzienne

Nr. 95 Wydanie II

Kapitał i praca

Wolność teorii socjalistycznej kapitalizmu i praca. To dwa wrogie obory. To dwa wrogi nieprzyjaciele, zasadniczo odmiennie, jak ogień i woda. W rzeczywistości wstrząsła się i niebezpieczna.

Kapitał jest przedmiotem działalności pracy. To jest praca, która tworzy wartość. Kapitał jest tylko narzędziem, które umożliwia pracę. W rzeczywistości wstrząsła się i niebezpieczna.

W rzeczywistości wstrząsła się i niebezpieczna. Kapitał jest przedmiotem działalności pracy. To jest praca, która tworzy wartość. Kapitał jest tylko narzędziem, które umożliwia pracę.

Zwycięstwo

Przygotujcie się do zwycięstwa. W rzeczywistości wstrząsła się i niebezpieczna. Kapitał jest przedmiotem działalności pracy. To jest praca, która tworzy wartość. Kapitał jest tylko narzędziem, które umożliwia pracę.

W rzeczywistości wstrząsła się i niebezpieczna. Kapitał jest przedmiotem działalności pracy. To jest praca, która tworzy wartość. Kapitał jest tylko narzędziem, które umożliwia pracę.

Pod toporem kata

Bełce łopoczą dwóch artystów. Jeden z nich, skazany przez sąd, wykonał wyrok na swoim własnym życiu. W rzeczywistości wstrząsła się i niebezpieczna.

W rzeczywistości wstrząsła się i niebezpieczna. Kapitał jest przedmiotem działalności pracy. To jest praca, która tworzy wartość. Kapitał jest tylko narzędziem, które umożliwia pracę.

„I tak kobiety, równie prawe”

Bełce łopoczą dwóch artystów. Jeden z nich, skazany przez sąd, wykonał wyrok na swoim własnym życiu. W rzeczywistości wstrząsła się i niebezpieczna.

W rzeczywistości wstrząsła się i niebezpieczna. Kapitał jest przedmiotem działalności pracy. To jest praca, która tworzy wartość. Kapitał jest tylko narzędziem, które umożliwia pracę.

Bełce łopoczą dwóch artystów. Jeden z nich, skazany przez sąd, wykonał wyrok na swoim własnym życiu. W rzeczywistości wstrząsła się i niebezpieczna.

W rzeczywistości wstrząsła się i niebezpieczna. Kapitał jest przedmiotem działalności pracy. To jest praca, która tworzy wartość. Kapitał jest tylko narzędziem, które umożliwia pracę.

Gratka plus jest... Balsam ThioCOLAN AGE...
Balsam ThioCOLAN AGE...
Balsam ThioCOLAN AGE...

Gratka plus jest... Balsam ThioCOLAN AGE...
Balsam ThioCOLAN AGE...
Balsam ThioCOLAN AGE...

Gratka plus jest... Balsam ThioCOLAN AGE...
Balsam ThioCOLAN AGE...
Balsam ThioCOLAN AGE...

TEATR WIELKI

Jutro w środę główny występ znakomitego tenora w roli solowej

Agostino Casavecchi

w operze „CYGANERKA”

kg 0755

KOMUNIKATY TEATRALNE

W Teatrze Wielkim...
W Teatrze Wielkim...
W Teatrze Wielkim...

W Teatrze Wielkim...
W Teatrze Wielkim...
W Teatrze Wielkim...

↑ W lutym 1934 r. Jerzy Sosnowski został aresztowany w Berlinie. Razem z nim zatrzymano kilkadziesiąt innych osób podejrzewanych o związki z polskim wywiadem. Rok później rozpoczął się w Berlinie głośny proces polskiej siatki szpiegowskiej. Wyrok zapadł w lutym 1935 r. Benitę von Falkenhayn i Renatę von Natzmer – agentki Sosnowskiego – skazano na karę śmierci przez ścięcie toporem. Sosnowski i Irena von Jena (pracownica administracyjna Reichswehry) otrzymali wyroki dożywotniego pozbawienia wolności, a Maria Kruse, agentka Gestapo, która zdekonspirowała całą siatkę, została skazana na dziewięć lat więzienia. W kwietniu 1936 r. Sosnowskiego wymieniono na siedmiu agentów Abwehry zatrzymanych wcześniej przez polskie służby specjalne

UTRATA ARCHIWÓW

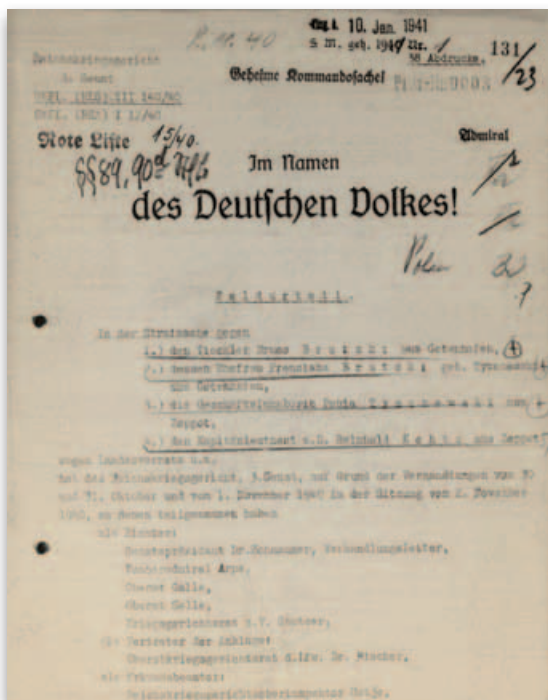
W 1939 ROKU

Po napaści Niemiec na Polskę we wrześniu 1939 r. polskie służby specjalne rozpoczęły ewakuację archiwów. Niektóre tajne akta Oddziału II SG WP ulokowano na terenie Fortu Legionów w Warszawie. W grudniu 1939 r. płk Stefan Rowecki wspominał: *Nikt nie przepracował należycie planów ewakuacji na wypadek wojny (...). Ważne, tajne akta państwowe pozostawiono, niepotrzebne osoby, rzeczy i przedmioty pozabierano.*

W efekcie, po zakończeniu walk obronnych, tajne akta przejęły niemieckie władze okupacyjne. W celu odnalezienia newralgicznych dokumentów Niemcy powołałi specjalne oddziały poszukiwawcze

Abwehry. Oskar Reile, który był. m.in. szefem placówki Abwehry przy Prezydium Policji w Wolnym Mieście Gdańsku w wydanych w 1964 r. wspomnieniach pisał, że odkryte akta zawierały „bardzo wiele ważnych dokumentów” i że „trzeba było sprowadzić sześć samochodów ciężarowych, ażeby tajne materiały z Fortu Legionów odtransportować”.

Przejęcie akt polskiej „dwójki” doprowadziło do bardzo poważnych konsekwencji. Niemcy aresztowali ponad 100 zdekonspirowanych* osób, w tym agentów polskiego wywiadu. Wytoczono im procesy – 10 osób skazano na karę śmierci, m.in. Paulinę Tyszewską, wieloletnią sekretarkę wysokiego rangą oficera Abwehry w Gdańsku, współpracującą z polskim wywiadem od połowy lat 30.

← Pierwsza strona wyroku Sądu Wojennego Rzeszy z 10 I 1941 r. w sprawie Pauliny Tyszewskiej, jej siostry Franciszki Brutzkiej, szwagra Brunona Brutzkiego i oficera Abwehry w Gdańsku Reinholda Kohtza. Tyszewska i małżeństwo Brutzkich zostali skazani na karę śmierci za współpracę z polskim wywiadem i straceni przez ścięcie. Kohtzowi wymierzono pięć lat więzienia za zaniedbania w ochronie tajemnicy państwowej (dok. z IPN)

Oryginalna skrzynia → ewakuacyjna z fragmentem kartoteki Oddziału II SG WP (fot. z ABW)

* DEKONSPIRACJA – ujawnienie informacji o charakterze niejawnym świadome (np. zdrada) lub nieświadome (np. niedyskrecja, lekceważenie przepisów)

↑ Siedziba
Archiwum
Wojskowego
w Forcie Legionów.
Fotografia z 1931
r. (fot. z NAC)

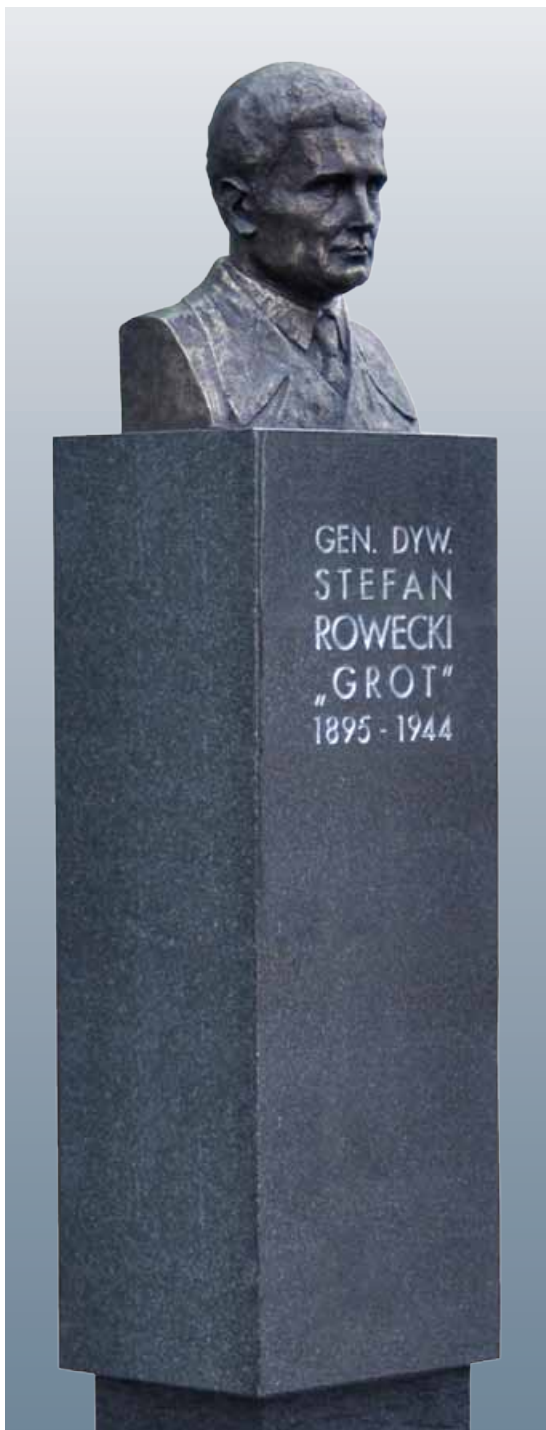
Wnętrze →
magazynu
z aktami Archiwum
Wojskowego.
Fotografia z 1931 r.
(fot. z NAC)

CENTRALNY

OŚRODEK SZKOLENIA ABW

W EMOWIE

Centralny Ośrodek Szkolenia Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego im. gen. dyw. Stefana Roweckiego „Grot” w Emowie działa od połowy 2000 r. Tereny, które obecnie zajmuje Ośrodek, zostały przekazane Urzędowi Ochrony Państwa w 1999 r. przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Do zadań COS ABW należy:

- prowadzenie szkoleń zawodowych (na pierwszy stopień podoficerski, na pierwszy stopień chorążego, na pierwszy stopień oficerski),
- prowadzenie szkoleń specjalistycznych,
- prowadzenie kursów doskonalenia zawodowego,
- organizacja konferencji oraz wystaw poświęconych ważnym wydarzeniom historycznym.

W dniu 25 lipca 2003 r. patronem COS ABW w Emowie został gen. dyw. Stefan Rowecki „Grot” – żołnierz legionów Józefa Piłsudskiego, jeden z twórców Polskiego Państwa Podziemnego, legendarny dowódca Armii Krajowej. O takim wyborze zdecydował również mniej znany wątek biografii „Grot” – jego praca naukowa. Był on autorem cennych skryptów, artykułów i podręczników, piastował również stanowisko Szefa Wojskowego Instytutu Naukowo-Wydawniczego.

Postać Generała nawiązuje do tradycji i wartości ważnych dla kształtowania światopoglądu funkcjonariuszy służb specjalnych współczesnej Polski.

W dniu 26 września 2012 r. na terenie Ośrodka odsłonięto pomnik patrona autorstwa Barbary i Marka Moderau.

